

Tárgytematika / Course Description

Irodalomtörténet

AKNB_TTTM060

Tárgyfelelős neve /

Teacher's name: Sütő Csaba András

Félév / Semester: 2022/23/2

Beszámolási forma /

Assesment: Vizsga

Tárgy heti óraszám /

Teaching hours(week): 0/4/0

Tárgy féléves óraszám /

Teaching hours(sem.): 0/0/0

OKTATÁS CÉLJA / AIM OF THE COURSE

A világirodalom és benne a magyar részterület történeti bemutatása. Az irodalomtörténeti kérdések és kérdésfeltevések megismer(tet)ése az antikvitástól az irodalmi modernségig. A vizsgált időszakon belül a korstílusok, fontosabb stílusirányzatok, az alkotókkal és (élet)művekkel összefüggő történeti szempontok megvizsgálása, a főbb események átvétele, rögzítése. Mindeközben különös figyelemmel kezeltek az általános iskola 5-6. osztályának irodalmi tantervi anyaga. Továbbá a hallgatóknak el kell sajátítaniuk az irodalomtörténeti diszciplína művelésének, az ebben az összefüggésben felmerülő kérdések, problémák tudományos kidolgozásának alapmódszereit.

TANTÁRGY TARTALMA / DESCRIPTION

TERVEZETT TANANYAG

I. Poétikai-verstani alapismeretek

1. A tananyag és a követelmények ismertetése. Bevezetés a poétikába. Mi a vers? Ritmusélmény és ritmuselvek. Alapvető és járulékos ritmusalkotó tényezők: a hangsúly, az időtartam, a szótaghanglejtés, a metrikai szünet, a rím és a refrén, az alliteráció és az előrím. Ritmusegységek: az egyszerű és összetett ritmusegységek, a versláb, az ütem, a kólon, a verssor, a periódus, a versszak. Értelmi tagolódás; az enjambement

2. Versrendszerek. A magyar hangsúlyos verselés alapformái, az ütemek rendje, sorfajok, periódusok, versszakok. Az ütemhangsúlyos verselési formák felismerésének és használatának gyakorlása.

3. Az antik időmértékes verselés: sajátosságai, verslábak, kólonok, antik sorfajok és strófaszervezetek. Az újmértékes (nyugat-európai) időmértékes verselés: sajátosságai, sorfajok és strófaszervezetek. 4. A szimultán verselés: tiszta szimultán, kevert ritmusú, ötvözött vers.

4. A szimultán verselés: tiszta szimultán, kevert ritmusú, ötvözött vers. A szabad vers. Versforma és költői tartalom. Az időmértékes verselési formák felismerésének gyakorlása

5. Zárthelyi dolgozat (poétika, verstan)

II. Az európai és a magyar irodalom történetéből

6. Irodalom. Írás és írásbeliség. Az írott kultúra kialakulása, az irodalom kezdetei. Az ókori Kelet irodalma (sumer, akkád, óind, kínai, egyiptomi irodalom). A Biblia. a Biblia kialakulása, művelődéstörténeti jelentősége. Ó- és Újszövetség

7. Az ókori görögök irodalma. Eposz(ok). Görög líra, görög dráma.

8. Középkor. Világkép és irodalom a középkorban. A középkori irodalom jellegzetes műfajai. Lovagi epika és líra (lovageposzok, trubadúrköltészet). Dante, Petracca, Boccaccio

9. A reneszánsz. Itáliai reneszánsz, reneszánsz és humanizmus. Reformáció. Európai reneszánsz. A reneszánsz és a reformáció Magyarországon, Biblia-fordítások. Janus Pannonius és Balassi Bálint költészete

10. Barokk: világkép, barokk irodalmi műfajok. Szemelvények a magyarországi barokk irodalomból (Zrínyi, Gyöngyösi, Bethlen Kata, Mikes Kelemen)

11. A felvilágosodás eszméinek hatása az európai és a magyar irodalomra. Stílusirányzatai (klasszicizmus, rokokó, szentimentalizmus) és képviselői (Bessenyei György, Berzsenyi Dániel, Batsányi János, Kármán József, Kisfaludy Sándor) Csokonai Vitéz Mihály költészete. Fazekas Mihály: Lúdas Matyi

12. A romantika irodalma. Kölcsey Ferenc életműve. A Himnusz. Vörösmarty Mihály költészete. Csongor és Tünde. A Szózat.

13. A romantika irodalma. Petőfi Sándor költészete. János vitéz. Arany János költészete. Toldi

14. Jókai Mór és Mikszáth Kálmán novelláinak és regényeinek világa

---

SZÁMONKÉRÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZERE / ASSESMENT'S METHOD

TANTÁRGYI KÖVETELMÉNYEK

A hallgatónak a félév folyamán tájékozottságra kell szert tennie a megbeszélte történeti korszakok

irodalmában. Az összefüggések meglátásával együtt el kell tudnia igazodni az egyes korok irodalmi jelenségei között. Ismernie kell a vonatkozó intervallum legfontosabb történeti kérdéseit, alkotóit és (élet)műveit. Elengedhetetlenül szembesülnie kell az irodalomtörténeti kutatás minimumának gyakorlati vetületével. Mindezen felül elvárt tőle, hogy tudása ne maradjon passzív, legyen képes az egyetemes és a magyar tradíció (k) értékeit közvetíteni, továbbadni. A hallgató olvassa el a kötelezőként kijelölt nyelvi műalkotásokat és szakirodalmat! Mindkettőt legyen képes a feldolgozás gyakorlati bizonyítékként szervesen beépíteni tudásába.

Az aláírás megszerzésének feltételei:

- mindenekelőtt az órák rendszeres látogatása, maximum 3 óra hiányzás (igazolt-igazolatlan)
- saját jegyzetek készítése (órai jegyzet, kötelező jegyzet, tanulmányok, olvasmányok, bemutatásuk az utolsó előadáson)
- önálló feladatok, részfeladatok eredményes megoldása (a kurzusvezető oktató kérései és ütemezése alapján)
- a zárthelyi dolgozat(ok) sikeres megírása (minimum 60 %) *vagy* a szóbeli beszámoló sikeres teljesítése (minimum 60 %). A számonkérés formájáról a kurzusvezető oktató dönt.

KÖTELEZŐ IRODALOM / OBLIGATORY MATERIAL

TANKÖNYV

Gintli Tibor – Schein Gábor: Az irodalom rövid története. I. A kezdetektől romantikáig. Pécs, 2003, Jelenkor K. 5–634. p.

Szerdahelyi István: *Verstan mindenkinek*. Bp., 1994, Nemzeti Tankönyvkiadó, 263 p.

Vilcsek Béla: *Érték és mérték. Verstani példatár*. Bp., 1996, Nemzeti Tankönyvkiadó, 292 p.

Szepes Erika: *A mai magyar vers. Költészetünk formakincsének leíró és funkcionális elemzése az elmúlt fél évszázad verseinek tükrében 1-2*. Bp., 1996, Intera Rt. – Tevan. 356 p.; 256 p.

(A tankönyvek anyagának alapos ismerete alapkövetelmény.)

Kötelező szakirodalom

**A magyar irodalom története I. A kezdetektől 1800-ig (szerkesztette: Jankovits László, Orlovsky Géza)
Gondolat Kiadó, Bp., 2007**

**A magyar irodalom története II., 1800–1919-ig (szerkesztette: Szegedy-Maszák Mihály, Veres András)
Gondolat Kiadó, Bp., 2007**

(A kurzusvezető oktató által kijelölt tanulmányok, könyvfejezetek olvasása, ismerete alapkövetelmény.)

Jegyzetpótló segédkönyvek

**BABITS Mihály: Az európai irodalom története. Hasonmás kiadás. Nyugat K. és Irodalmi Rt., Bp., 1991,
728 p.**

SZERB Antal: A világirodalom története. Magvető Kiadó, Bp., 1989, 925 p.

Világirodalom (főszerk.: Pál József). Akadémiai Kiadó, Bp., 2005, 999 p.

* * *

AZ ÖNÁLLÓ TÁJÉKOZÓDÁSHOZ AJÁNLOTT SZAKIRODALOM

**BORBÉLY Sándor (szerk.): Magyar irodalom. 21. századi enciklopédia. Pannonica Kiadó, Szekszárd, 2002, 431
p.**

CSORBA Piroska: Irodalomtörténet 1-2. Szeptember Kiadó, Miskolc, é. n., 263+266 p.

GECSE Gusztáv: Kérdések a vallásról. Móra Kiadó, Bp., 1976, 228 p.

KELECSÉNYI László Zoltán: Magyar Irodalom. Atlasz. 2., javított kiadás. Atheneum Kiadó, Bp., 2000, 263 p.

KIRÁLY István (főszerk.): Világirodalmi lexikon 1-18. Akadémiai Kiadó, Bp., 1986-tól folyamatosan

KIRK, G. S.: A mítosz. Holnap Kiadó, Bp., 1993, 326 p.

KRISTÓ NAGY István: A világirodalom története I-II. Trezor Kiadó, Bp., 1993, 927 p.

- KUTASSY Ilona (szerk.): Irodalomtörténeti atlasz a 10-18 éves tanulók számára. Cartographia Kft. Bp., 2000, 40 p.
- GRAVES, Robert: Görög mítoszok. Képes kiadás. Európa Kiadó, Bp., 1985, 264 p.
- NEMESKÜRTY István: „Diák, írd magyar éneket”. A magyar irodalom története 1945-ig. 1. kötet. Akadémiai Kiadó, Bp., 1993, 487 p.
- PÉTER László (főszerk.): Új magyar irodalmi lexikon 1-3. Akadémiai Kiadó, Bp., 1994, 2332 p.
- SÓTÉR István (főszerk.): A magyar irodalom története 1-6. Akadémiai Kiadó, Bp., 1964–66
- SZERB Antal: Magyar irodalomtörténet. Tizenegyedik kiadás. Magvető Kiadó, Bp., 1934, 530 p.
- SZUNYOGH Szabolcs: Jézus, az ember fia. Történetek az Újszövetségből. Móra Kiadó, Bp., 1985, 263 p.
- TÓTFALUSI István: Irodalmi alakok lexikona. Móra Kiadó, Bp., 1994, 342 p.
- VASY Géza: Korok, stílusok, stílusirányzatok az európai irodalomban. Korona Nova Kiadó, Bp., 1997, 251 p.
- ZABÓ Zoltán (szerk.): Irodalomismereti szótár. KFRTF, Debrecen, 1994, 178 p.
- Dömötör Ákos – Kerényi Ferenc: A János vitéz egyetemes mesemotívumairól. ItK, CXLVIII. évf. (1994) 3. sz. 375–379. p.
- Elek Oszkár: Petőfi „János vitéz”-e és a népmesék. Ethnographia, 1916. 168–190. p.
- Fórizs Gergely: A méh románca. Arany János virágfájdalma (műelemzés) ItK, CIII. évf. (1999) 5-6. sz. 671–687. p.
- Hajdu Péter: Történetek metaforikus interakciója. Mikszáth Kálmán: Galamb a kalitkában (műelemzés). ItK, CIII. évf. (1999) 5-6. sz. 688–710. p.
- H. Varga Gyula: A pásztortűz motívum a Toldi előhangjában. Magyartanítás, 1993. 3. sz. 9–10. p.
- Irodalomismereti Szótár. Szerk. Zabó Zoltán. Debrecen, 1994, KFRTF. 178 p.

Kristó Nagy István: A világirodalom története I-II. Bp., 1993, Trezor K. 927 p.

Nemeskürty István: A magyar irodalom története 1000–1945. 1-2. Bp., 1993, Akadémiai K.

Nyilasy Balázs: Irányzatok a 19. század második felének Arany-recepciójában. ItK, CIII. évf. (1999) 5-6. sz. 561–583. p.

Orosz László: Petőfi folyói. IRIS, XI. évf. (2000) 2-3. sz. 59–62. p.

Széles Klára: „Hat likra járt az esze” (Szólás, metafora, narratíva Mikszáthnál). It, LXXXI. évf. (2000) 2. sz. 173–188. p.

Szerb Antal: Magyar irodalomtörténet. Tizenegyedik kiadás. Bp., (1934.) Magvető K. 530 p.

Tótfalusi István: Irodalmi alakok lexikona. Bp., 1994, Móra K. 342 p.

Új magyar irodalmi lexikon 1–3. Főszerk. Péter László. Bp., 1994, Akadémiai K. 2332 p.

Vasy Géza: Korok, stílusok, irányzatok az európai irodalomban. Bp., 1997, Korona Nova K. 250 p.

Világirodalmi lexikon 1–18. Bp., 1986-tól folyamatosan Akadémiai Kiadó

Kötelezően olvasandó szépirodalom

Görög költők versei (a szerzőket menet közben egyeztetjük)

Íliász; Odüsszeia (részletek)

Részletek a Bibliából: A világ teremtése, A bűnbeesés, Az özönvíz, Noé bárkája, Babel tornya, József története (Mózes I. könyve), Sámson története (Bírák könyve), Dávid és Góliát története (Sámuel I. könyve), Jónás története (Jónás próféta könyve), Jézus születése, Jézus csodatettei (Máté és János evangéliumai), A tékozló fiú példázata, A kánai menyegző

Francesco Petrarca versei (Daloskönyv, 5 vers)

Giovanni Boccaccio: Dekameron (három novella)

William Shakespeare: Hamlet; Szentivánéji álom (egy dráma olvasása kötelező)

Szemelvények a középkor magyar irodalmából (egyeztetés menet közben)

Janus Pannonius versei (10 vers)

Balassi Bálint versei (10 vers)

Zrínyi Miklós. Szigeti veszedelem (részletek)

Mikes Kelemen: Törökországi levelek (három szabadon választott levél)

Csokonai vitéz Mihály versei: Zsugori uram, Magyar, hajnal hasad!, Tartózkodó kérelem, Szegény Zsuzsi a táborozáskor, Jövendölés az első oskoláról a Somogyban, A Reményhez, Visszajövetel az Alfődről, A szabadság, A hízelkedő, A rózsabimbóhoz, Főhadnagy Fazekas úrhoz

Berzsenyi Dániel: Osztályrészem, Horác, Magányosság, Búcsúzás Kemenes-aljától, Levéltöredék barátnémhoz, A közelítő tél, A magyarokhoz (Romlásnak indult hajdan erős magyar!, illetve Forr a világ bús tengere, ó magyar!)

Fazekas Mihály: Lúdas Matyi

Kölcsey Ferenc versei: Himnusz, Régi várban - Huszt, Kölcsey, Bordal, Drégel, Emléklapra, Zrínyi második éneke

Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde

Vörösmarty Mihály versei: Szózat, A Guttenberg-albumba, A buvár Kund, Fóti dal, Gondolatok a könyvtárban, Honszeretet, Késő vágy, A merengőhöz, Ábránd, Előszó, A vén cigány, Atyám sírjához, A szerelmes, A gyötrődő, Földi menny, A jövőnek szép reményit...,

Petőfi Sándor: János vitéz

Petőfi Sándor versei: Befordúltam a konyhára..., Az alföld, Megy a juhász számaron, A farkasok dala, A kutyák dala, Szülőföldemen, Reszket a bokor, mert..., Egy gondolat bánt engemet, Téli világ, Orbán, A Tisza, Szeptember végén, Arany Jánoshoz, Csokonai, A XIX. század költői, Európa csendes, újra csendes...,

Pacsirtaszót hallok megint..., Egy estém otthon, István öcsémhez, Szülőimhez, Egy telem Debrecenben, Pató Pál úr, A borozó, Első szerepem, A négyökrös szekér, A tintásüveg, Pálnapkor, Szeget szeggel, A virágnak megtiltani nem lehet..., Fürdik a holdvilág az ég tengerében..., Ezrivel terem a fán a meggy..., A bánat? Egy nagy óceán, Mi kék az ég!, Jövendölés, Sors, nyiss nekem tért..., Szabadság, szerelem, Rongyos vitézek, A költészet, Távolból, A magyar nemes, Katonaélet

Arany János: Toldi

Arany János versei: Családi kör, A walesi bárdok, Mátyás anyja, Rege a csodaszarvasról, Fiamnak, Szülőhelyem, A falu bolondja, Rózsa és Ibolya, Válasz Petőfinek, Török Bálint, Haj, ne hátra, haj előre, Letésem a lantot, A fülemile, A bajusz, A rab gólya, A tudós macskája, A varró leányok, Évnapra (Kelsz és lenyugszol...), Epilogus, Episztola Petőfihez, Gyermekkori ex-libris, Híd-avatás, Írószobám, Magányban, Nemzetőr-dal, Őszikék 1-2., Ősszel, Rozgonyiné, Szibinyáni Jank, Szondi két apródja, Szőke Panni, Tamburás öreg úr, Tengeri-hántás, Tetemre hívás, Vásárban, Zách Klára

Jókai Mór: Egy magyar nábob, Kárpáthy Zoltán, Az arany ember (egy regény kötelező)

Mikszáth Kálmán: A jó palócok, Tót atyafiak, Szent Péter esernyője, A Noszty fiú esete Tóth Marival (egy regény és egy novelláskötet kötelező)